

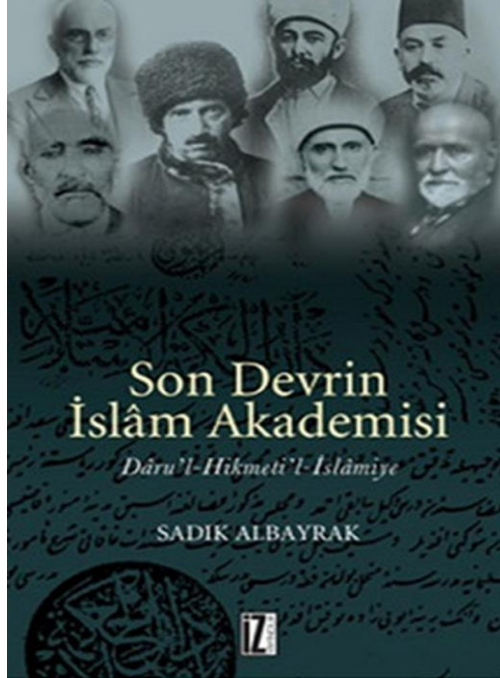
Son Devrin İslam Akademisi-Daru'l- Hikmeti'l-İslamiye

Sadık ALBAYRAK, İz Yayıncılık 2014, 5. Baskı, Sayfa Sayısı: 248

OSMAN BAYRAKTUTAN*

Son Devrin İslam Akademisi adlı bu eser de, hem düşünce olarak yapılmak istenen hareketi ortaya koyması, hem de kitapta bahsedilen heyeti teşkil eden şahısların yeni kurulan Cumhuriyet dönemine damgasını vurmuş isimlerden oluşması sebebiyle dikkatle üzerinde durulması gereken öneme sahiptir.¹

Bu kitap, yakın tarihimizin karanlıklar içinde bırakılan bir cephesine, kıtalara hükmeden bir imparatorluğun, Devlet-i Aliye-i Osmaniye'nin kaderini elinde tutanların, yalnız kuvvete değil, aynı zamanda Hakka, Hakikata ve Hikmete dayanmanın gerektiğini hissederek kurdukları bir İslam Akademisi olan Daru'l

* Doç. Dr. | Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri, Kur'an Okuma ve Kıraat İlmi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, osmanbayraktutan@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0802-2971>

¹ Sadık Albayrak, *Son Devrin İslam Akademisi*, İstanbul 2014, s. 7.

Hikmet'l-İslamiye'nin neden ve nasıl kurulduğunu, ne gibi faaliyetlerde bulunduğunu, Osmanlı İmparatorluğu çevresi içinde bu vazifeyi üstlenebilecek şahsiyetler arasından seçilen on müstesna alimin kimler olduğunu ve daha sonra bu müessesede kimlerin vazife aldığını göreceksiniz.

Mehmet Akif, İzmirli İsmail Hakkı, Şeyhülislam Mustafa Sabri ve yakın tarihimizin diğer önemli simalarının medreseyi ihya etme yolundaki olağanüstü çabalarının belgelere dayalı tarihi bu kitapla gün yüzüne çıkartılmıştır.²

Daru'l Hikmeti'l-İslamiye 12 Ağustos 1334 (25 Ağustos 1928) tarihinde V. Mehmet Reşat ve Şeyhülislam Musa Kazım Efendî'nin zamanında kurulmuştur.

Bu teşkilat, son devirlerde gerek İmparatorluk ve gerekse İslam aleminde ortaya çıkan bazı dini meselelerin halli ve İslam'a yapılan hücumların İslam ahkâmına göre cevaplandırılması için kurulmuştur. Ayrıca halkın her türlü dini ihtiyaçlarını ilmi bir metodla yerine getirmek için her türlü neşriyat ve beyannameleri ele almakla ve halkımızı iç ve dış tehlikelere karşı tenvir etmekteydi. Yabancıların sorduğu suallere, komisyonlarda görüşülmek suretiyle resmen cevap verildiği gibi; müracaat eden her Müslüman'a da gerekli cevap veriliyordu.³

Basında İslam'a yapılan hücumlara ve İslam'ı, hurafeler dini gibi göstermeye çalışan yazarlara gerekli cevaplar veriliyordu. Bu teşkilat son derece derin gayeler ihtiva ettiğinden ülkenin her vilayet ve kazasında birer şubesinin de kurulmasına ayrıca çalışılıyordu. Bu yeni çağır en ücra köylere kadar faaliyet göstermeye başlamıştı. Bu araştırma sonuna kadar takip olunduğu takdirde, bu çalışmalar açık olarak misalleri ile görülecektir. Zira, kuruluşunda bu teşkilata karşı çıkanlar, İslam dinine zıt fikirler taşıyanlar olmuştur. Hatta meclis ve senatoda kanun müzakereleri cereyan ederken bile azınlık mebusları yanında Müslüman-Türk ismini taşıyan mebuslar da bu müessesesinin

² <https://iz.com.tr/sadik-albayrak/239/son-devrin-islam-akademisi>

³ Albayrak, s. 11.

lüzumsuzluğunu iddia edecek kadar ileri gitmiştir.⁴

Bu kitap, Yayıncının Takdimi, Önsöz, Giriş, Bibliyografya ve Belgeler bölümlerinden oluşmaktadır.

Genel olarak bu araştırmada; *Meclis-i Mebusan* (Mebuslar Meclisi) ile *Meclis-i A'yan* (Senato) da cereyan eden müzakereler ele alınmıştır. Böylece o devrin millet temsilcilerinin hangi zihniyette oldukları gösterilmeye çalışılmıştır. Bu teşkilata tayin olunan azalar azil, tayin, istifa ve vefatlarla 28 kadardır. Aslında, kuruluşunda görüleceği gibi dokuz aza, bir reisten teşekkül ediyordu. Bu zatların tayinleri gelişmiş güzel olmadığı gibi, bu teşkilatın içinde mevcut bulunan üç komisyondan birine (Fıkıh, Ahlak ve Kelam) girebilecek olanların ilmi bir kariyere sahip olmaları icap ediyordu. Zira, Daru'l Hikme'de fıkıh, ahlak ve kelam namlarında üç komisyon vardı ve bu komisyonlar kendilerine tealluk eden meseleleri üçer kişilik azalar halinde, enine boyuna müzakere eder ve karara bağlardı.⁵

Neşredilen “Ceride-i İlmiye” adlı mecmua son derece büyük faydalar sağlamış ve her tarafta dağıtılmasına çalışılmıştır.

Bu teşkilatın aldığı kararların bir kısmını araştırmada bulacaksınız. Yazar eserinde; "görüleceği üzere biz bu teşkilatın devrinde ne derece bir selahiyete haiz olduğumu daha iyi göstermeye çalıştık. Zira devletin kendisine verdiği hak ile ahlaka ve dine uymayan her türlü rezalete, resmen müdahale imkanına sahip bulunuyordu. Ama ne yazık ki dört senelik bir ömrü olmuştur. Şayet yaşatılmış olsaydı, bugün hem biz ve hem de İslam alemini bulunduğu keşmekeşten kurtulmuş olurdu kanaatindeyiz. Buna ne derece lüzum hasıl olduğunu kanun layihasının ivedilikle Meclislerde görüşülmek istenmesinden anlamak mümkündür. Zira diğer kanun maddeleri bir tarafa itilerek 21 Kanunisani 1334 (3 Şubat 1918) tarihinde *Daru'l-Hikmet'l-İslamiye'nin* teşekkülüne ait kanun maddelerinin müzakeresine geçildi." diye açıklama yaparak teşkilatın ömrünün kısa süreli olduğunu vurgulamıştır.⁶

⁴ Albayrak, s. 11-12.

⁵ Albayrak, s. 12.

⁶ Albayrak, s. 12-13.

Her müessese gibi unutulmaya yüz tutmuş olan “*Daru’l-Hikmeti’l-İslamiye*”yi ve azalarını bugünkü nesle tanıtmak ve çalışma tarzı hakkında bir fikir verebilmeyi üzerimize düşen bir borç telakki ederek, bu çalışmaya giriştiğini beyan etmiştir. Müellif; "Şüphesiz bu çalışma tam olarak maksadı istihal edemeyecektir. Fakat böyle lüzumlu bir teşkilatın varlığını okuyucuların ve ilim erbabının nazarlarına arz edebilirsek, bizim için maksat bir nebze olsun husule gelmiş demektir. Böylece üzerimize terettüb eden birçok vezaiften hiç olmazsa birini yerine getirmiş ve ehemmiyetli bir müessesenin unutulmamasını sağlamış oluruz. Bu müessesenin ihyasına çalışıp İslam’a hizmet edenleri burada rahmetle anmak bize düşen bir borçtur." diyerek teşkilatın ehemmiyetinden bahsetmiş ve bu eser sayesinde teşkilata dikkat çekileceğini düşünmüştür.⁷ Kanaatimiz göre, okunmasında büyük fayda hasıl olacak bir kitap olarak raflardaki yerini almıştır.

---

⁷ Albayrak, s. 13.